

Consolideren: eliminieren voor een juist beeld

Sjef Willockx

Dit artikel maakt deel uit van een serie over de managementrapportage voor het MKB, geschreven voor directies en management. De hele serie is te vinden op www.sjefwillockx.nl.

Voor uitleg over de gebruikte boekhoudkundige termen zie de Verklarende woordenlijst van boekhoudkundige begrippen, ook op www.sjefwillockx.nl.

Iedere onderneming is verplicht om een jaarrekening op te stellen. Wanneer een aantal bedrijven samen een “groep” vormen, moeten ze tevens een geconsolideerde jaarrekening opstellen, d.w.z.: een jaarrekening als vormen ze samen één onderneming. Dit artikel behandelt – op hoofdlijnen¹ – de stappen die gevolgd moeten worden op tot een geconsolideerde jaarrekening te komen.

Artikel 24b van BW Boek 2, Titel 1 geeft de volgende definitie van een groep en van groepsmaatschappijen:

Een groep is een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen die met elkaar in een groep zijn verbonden.

Onder welke omstandigheden precies sprake is van “een economische eenheid” die “organisatorisch is verbonden,” is nog niet zo eenvoudig, maar in de praktijk gaat het meestal om een moedermaatschappij met één of meerdere dochtermaatschappijen.

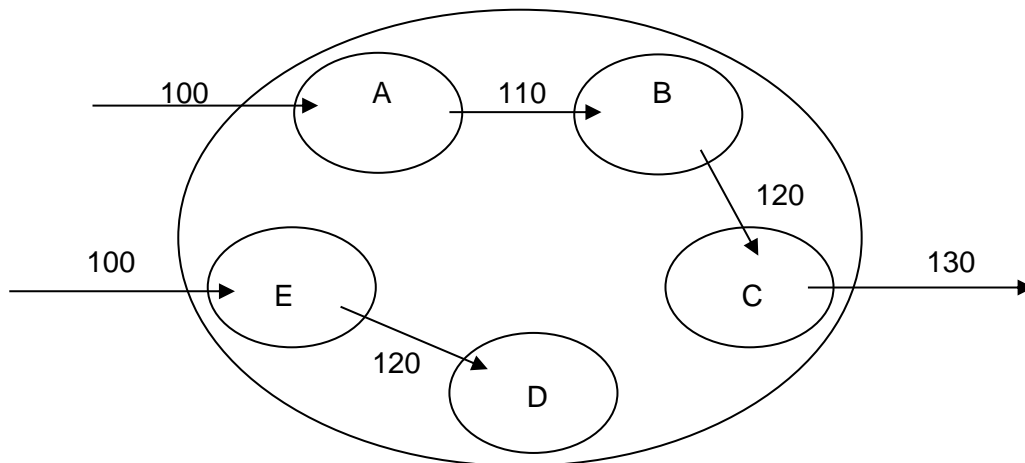
De jaarrekening die ieder bedrijf apart moet opstellen wordt de enkelvoudige of vennootschappelijke jaarrekening genoemd. Deponering van de enkelvoudige jaarrekening van een dochtermaatschappij kan onder bepaalde voorwaarden achterwege blijven.² De moedermaatschappij is altijd verplicht om een geconsolideerde jaarrekening te deponeren.

In de geconsolideerde jaarrekening worden de balansen en de resultatenrekeningen van de groepsleden samengevoegd tot één balans en één resultatenrekening. Bij sommige posten is dat gewoon een kwestie van optellen, maar als er binnen de groep onderlinge transacties hebben plaatsgevonden, moeten die worden geëlimineerd.

¹ Voor menig accountant is het consolideren de kers op de taart van zijn controle-opdracht. Aan dit onderwerp worden dan ook veel geleerde gedachten gewijd, wat tot veel vakliteratuur leidt. Maar in essentie is het toch een tamelijk overzichtelijk procedé.

² Er is een verschil tussen opstellen en deponeren. Een jaarrekening opstellen moet altijd, maar deponeren (bij de Kamer van Koophandel) is niet altijd verplicht.

Stel, we hebben een groep die uit 5 bedrijven bestaat, A, B, C, D en E:³

Voorbeeld 1

A koopt voor 100 een goed aan bij een derde, buiten de groep, en verkoopt dit voor 110 door aan B, die het op zijn beurt voor 120 doorverkoopt aan C. C verkoopt het tenslotte voor 130 aan een derde, buiten de groep. In de enkelvoudige jaarrekeningen van A, B en C wordt van deze transactie steeds een in- en een verkoop verantwoord, met een marge van 10. Als we deze cijfers gewoon bij elkaar optellen, krijgen we een opgeblazen omzet, met een heel mager margepercentage:

	Bedrijf A	Bedrijf B	Bedrijf C	Telling
Omzet	110	120	130	360
Inkoop	100	110	120	330
Brutomarge	10	10	10	30
Idem, in %	9,1%	8,3%	7,7%	8,3%

Als we nu de intercompany-transacties elimineren, ontstaat het volgende geconsolideerde groepsbeeld:

	Bedrijf A	Bedrijf B	Bedrijf C	Eliminaties	Groep
Omzet derden			130		130
Omzet intercompany	110	120		-230	0
Inkoop derden	100				100
Inkoop intercompany		110	120	-230	0
Brutomarge	10	10	10	0	30
Idem, in %	9,1%	8,3%	7,7%		23,1%

In de geconsolideerde jaarrekening worden alleen de inkoop van A (100), en de verkoop van C (130) verantwoord, met de totale marge van 30. De groep als geheel heeft een bruto margepercentage gerealiseerd van 23,1%.

³ Welke van deze bedrijven de moedermaatschappij is, is voor het voorbeeld niet van belang.

Voorbeeld 2

E koopt voor 100 een goed aan bij een derde, buiten de groep, en verkoopt dit voor 120 door aan D. Het is de bedoeling dat D het weer doorverkoopt aan een derde, maar op balansdatum is dit nog niet gebeurd. Het goed ligt nog bij D in het magazijn.

In de enkelvoudige jaarrekening van E is de marge van 20 verwerkt die E heeft gemaakt op de verkoop aan D. Op de enkelvoudige jaarrekening van D wordt het goed bij de voorraad verantwoord voor D's inkoopwaarde.

Vanuit de *groep* gezien is het goed wel aangekocht, maar nog niet verkocht. De groep als geheel heeft dus nog geen resultaat gerealiseerd. Daarom wordt in de geconsolideerde resultatenrekening de marge van E – de “intercompany profit” – geëlimineerd. Op de geconsolideerde balans wordt deze marge afgetrokken van de waarde van de voorraad.

Voorbeeld 3

In het volgende voorbeeld gaan we de cijfers van een moederbedrijf en één dochterbedrijf consolideren. De dochter is een 100% deelneming van de moeder.

Beide bedrijven zijn handelsmaatschappijen, die hun product kant-en-klaar inkopen. Aan het begin en eind van het jaar zijn er geen voorraden.

De dochter heeft een lening ontvangen van de moeder ter grootte van 200. De lening staat gedurende het hele boekjaar onveranderd open. De rente is 6% op jaarbasis, en is op 31 december van het boekjaar voldaan.

De dochter is een verkoopmaatschappij van de moeder, zonder eigen inkopen bij derden. In de loop van het jaar heeft de moeder ter waarde van 1.300 producten verkocht aan de dochter. De dochter heeft deze, zonder verdere bewerking, doorverkocht voor 2.250.

Uitwerking

(De cijfers verwijzen naar de journaalposten in onderstaande overzichten.)

1. Op de balans van de moeder staat de post Groepsmaatschappijen. De waarde hiervan is de nettovermogenswaarde (ofwel de waarde van het Eigen Vermogen) van de dochter. Omdat dit bedrag bij de moeder op de balans staat, maakt het dus al onderdeel uit van het Eigen Vermogen van de moeder. Als we bij de consolidatie het Eigen Vermogen van de dochter op zouden tellen bij het Eigen Vermogen van de moeder, hebben we dus een dubbeltelling. Het Eigen Vermogen van de dochter wordt daarom geëlimineerd.
2. De tegenhanger van het Eigen Vermogen van de dochter is het saldo van activa en passiva van de dochter. Deze zullen in het consolidatieproces aan de activa en passiva van de moeder worden toegevoegd. Echter, de post Groepsmaatschappijen op de balans van de moeder vertegenwoordigd óók al datzelfde saldo. Om dubbeltelling te voorkomen, wordt dus de post Groepsmaatschappijen bij de moeder geëlimineerd.
(De posten 1. en 2. moeten altijd tegen elkaar wegvallen).
3. De moeder heeft 200 geleend aan de dochter. Voor de moeder is dit dus een vordering, terwijl het voor de dochter een schuld is. Vorderingen en schulden binnen de groep worden tegen elkaar weggestreept.
4. De dochter heeft een deel van de ingekochte goederen nog niet aan de moeder betaald. Dit bedrag (70) is dus voor de dochter een schuld, en voor de moeder een vordering. Vorderingen en schulden binnen de groep worden tegen elkaar weggestreept.

5. De moeder heeft goederen aan de dochter geleverd voor 1.300. Transacties binnen de groep worden geëlimineerd, dus de verkoop bij de moeder en de inkoop bij de dochter worden tegen elkaar weggestreept.
6. De dochter heeft rente betaald aan de moeder. Transacties binnen de groep worden geëlimineerd, dus de rentebate bij de moeder en de rentelast bij de dochter worden tegen elkaar weggestreept.

Balans					
	Moeder	Dochter	Elim.	#	Groep
Materiële vaste activa	3.000	1.040			4.040
Groepsmaatschappijen	690	0	-690	2.	0
Leningen aan groepsmaatsch.	200	0	-200	3.	0
Debiteuren	690	250			940
Debiteuren groepsmaatschappijen	70	0	-70	4.	0
Overlopende activa	192	93			285
Liquide middelen	35	15			50
Totaal activa	4.877	1.398	-960		5.315

	Moeder	Dochter	Elim.	#	Groep
Eigen vermogen	2.905	690	-690	1.	2.905
Resultaat lopend boekjaar	450	250			700
Langlopende schulden	800	0			800
Leningen van groepsmaatsch.	0	200	-200	3.	0
Crediteuren	500	75			575
Crediteuren groepsmaatschappijen	0	70	-70	4.	0
Belastingen	112	62			174
Overlopende passiva	110	51			161
Totaal passiva	4.877	1.398	-960		5.315

Resultatenrekening					
	Moeder	Dochter	Elim	#	Groep
Omzet derden	7.750	2.250			10.000
Omzet intercompany	1.300	0	-1.300	5.	0
Omzet totaal	9.050	2.250	-1.300		10.000
Inkoop	3.950	1.300	-1.300	5.	3.950
Brutomarge	5.100	950	0		6.050
<u>Bedrijfskosten:</u>					
Personeelskosten	1.550	355			1.905
Afschrijvingen	350	150			500
Overige kosten	2.760	121			2.881
Bedrijfsresultaat	440	324	0		764
Rentebaten	110	0			110
Rentebaten, intercompany	12	0	-12	6.	0
Rentelasten	0	0			0
Rentelasten, intercompany	0	12	-12	6.	0
Resultaat voor belastingen	562	312			874
Belastingen	112	62			174
Resultaat na belastingen	450	250	0		700

De geconsolideerde balans en resultatenrekening zien er nu als volgt uit:

Geconsolideerde resultatenrekening			Geconsolideerde balans	
Omzet	10.000		Materiële vaste activa	4.040
Inkoop	3.950		Debiteuren	940
Brutomarge	6.050		Overlopende activa	285
			Liquide middelen	50
Bedrijfskosten:				
Personeelskosten	1.905		Totaal activa	5.315
Afschrijvingen	500			
Overige kosten	2.881			
			Eigen vermogen	2.905
Bedrijfsresultaat	764	→	Resultaat lopend boekjaar	700
			Langlopende schulden	800
Rentebaten	110		Crediteuren	575
Rentelasten	0	→	Belastingen	174
			Overlopende passiva	161
Resultaat voor belastingen	874			
			Totaal passiva	5.315
Belastingen	174	←		
Resultaat na belastingen	700	←		